

İFFTU 15. DÜNYA KONGRESİ'NDEKİ KONUŞMA(*)

Sayın Başkan,

İFFTU (Uluslararası Hür Öğretmenler Sendikaları Federasyonu) Üyesi
Öğretmen Sendikalarının Değerli Temsilcileri,

Saygıdeğer Konuklar ve Öğretmen Dostu Basın Mensupları;

Yüzyıla yakın geçmişi olan Türkiye demokratik öğretmen hareketinin
günümüzde tek temsilcisi olan ve kısa adıyla EĞİT-DER olarak bilinen
EĞİTİMCİLER DERNEĞİ'nin Genel Başkanı olduğum halde kişisel
olarak aranızda katıldım. Hepinize saygı ve selamlar...

İFFTU'nun 15'nci Dünya Kongresine bizi de çağırarak inceliğinde bulu-
nan İFFTU Yürütme Kurulu'na en içten teşekkürler.

Size önce yurdumuz olan Türkiye hakkında, özellikle öğretmen ve
eğitim sorunlarımız hakkında çok kısa bir bilgi sunmak istiyorum.

Nüfusumuz 55 milyondur. Birinci Dünya Savaşı sonrasında yurdumuz
ülkeyi yöneten padişahın da rızasıyla bir kısım İtilaf Devletleri
tarafından işgal edilmiş, ama halkımız, Mustafa Kemal Atatürk'ün

* Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'na bağlı olan, 59 ülkede yaklaşık
6,5 milyon üyesi bulunan İFFTU'nun 29 Mayıs-2 Haziran 1989 günlerinde Toronto'da
(Kanada) toplanan 15. Dünya Kongresi'ndeki konuşma.

simgelediği Kurtuluş Savaşımızla emperyalizmi topraklarından sürüp çıkarmayı ve padişahlığı devirerek yerine 1923'de Cumhuriyet kurmayı başarmıştır. Ülkemiz 1923-1945 arasında tek parti ile yönetilmiştir. Bundan sonra çok partili yaşama geçilmiş ancak çok kısa ömürlü bazı istisnaların dışında bugüne değin, işçi sınıfının partisine ya da partilerine izin verilmemiştir. 1961'de ilerici karakterde bir askeri darbe yapılmış, bunu 1971 ve 1980'deki gerici askeri darbeler izlemiştir. 1961'in görece demokratik Anayasası'nı 1971 askeri yönetimi gerici yönde değiştirmiş, 1980 askeri rejimi ise tamamen kaldırmış, yerine halen yürürlükte bulunan tümüyle antidemokratik 1982 Anayasası'nı getirmiştir.

Demokratik kamuoyumuz, partilerden, demokratik bir anayasa beklemektedir. 235'i idamlık olan siyasi mahkûmların serbest bırakılmasını, sıkıyönetim komutanlarının emriyle işine son verilen on binlerce kişinin (ki bunların 25 bini öğretmendir) işe döndürülmesini, kapatılan örgütlerin açılmasını ve mallarının geri verilmesini istemektedir.

12 Eylül askeri rejiminin lideri halen Cumhurbaşkanı'dır. İktidardaki Anavatan Partisi milliyetçi, muhafazakar (sağcı) bir partidir. 26 Mart 1989'da yapılan yerel seçimlerde %22 oy almıştır. Oysa Millet Meclisi'ndeki sandalyelerin %65'i bu partinindir. Yerel seçimlerde muhalefet partilerinden SHP %27, DYP ise %25 oy almışlardır. SHP Sosyal Demokrat bir partidir. DYP ise merkez sağdadır.

Sendika ve dernekler yasalarının birçok yönüyle demokratikleştirilmesi gerekmektedir. Anayasamızda kamu personeline, dolayısıyla öğretmenlere sendika kurma yasağı yoktur. Üstelik ülkemiz herkese sendika hakkı tanıyan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ni 1953 yılında onaylamıştır. ILO'nun "herkese sendika hakkı"ni işverene karşı koruyan ve "toplupazarlık"la donatan 98 Sayılı Sözleşmesi'ni 1951'de onaylamıştır.

Buna karşın, iç hukukumuzda yer alan ilgili yasalar sendika hakkını ülkemizde kamu personeline yasaklamaktadır.

Bugün ülkemizde öğretmenlerimiz değil sendika, dernek kurma hakkından bile yoksundurlar. Milli Eğitim Bakanlığı izin vermedikçe hiçbir derneğe üye bile olamazlar. Ülkemizde 400 binin üzerinde öğretmen vardır ve onların örgütlenme hakkı işte böylesine yasaklarla çevrilidir.

Tek öğretmen örgütümüz Türkiye'de, temsil ettiğimiz EĞİT-DER'dir. EĞİT-DER bir buçuk yıl önce kurulmuştur. Ondan önce demokratik öğretmen hareketimizi, kısa adıyla TÖB-DER olarak bilinen Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği temsil ediyordu. Ne var ki, 12 Eylül 1980 askeri darbesi tüm partiler ve demokratik kuruluşlarla birlikte TÖB-DER'i de kapattı. Malvarlığını elinden aldı. Yöneticilerini işkencelerden geçirdi. 1-9 yıl hapiste yatırdı. Kimi örgüt yöneticilerimiz can havliyle yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Sonra bunlar yurttaşlıktan çıkarıldılar.

1980-1988 arasında yani 8 yıl Türkiye öğretmenleri örgütsüz kaldı. Bugün yine örgütsüzler. Çünkü EĞİT-DER'in kurucuları ve üyeleri emekli öğretmenler ve de mahkûmiyetleri olmadığı halde resmi ve özel okullarda çalışma hakkı ellerinden alınmış olan öğretmenlerdir. Ancak çalışan öğretmenler seçme ve seçilme hakkı bulunmayan "fahri üyelik" yoluyla Derneğimize destek veriyorlar. Derneğimiz yüz binlerce öğretmenimiz tarafından sendika hakkını elde etmenin bir aracı olarak görülüyor ve destekleniyor ve 1980'de kesintiye uğratılan demokratik öğretmen hareketimizin mirasçısı olarak biliniyor. Ancak kapatılan kendisinden önceki derneğimiz TÖB-DER'in 12 Eylül darbesiyle gaspedilen mallarının mirasına sahip olamadığından ekonomik açıdan çok büyük zorluklar içindedir.

Ülkemizin eğitim sistemi hakkında da az çok bir fikir edinmeniz için şu bilgileri sunabilirim:

Okullarımız biri “genel eğitim”, bir diğeri “mesleki ve teknik eğitim”, öteki de “din eğitimi” okulları olmak üzere üç tiptir.

1986-1987 ders yılına göre ortaöğretim okullarına giden öğrencilerin %60'ı genel (klasik) liselere, %26'sı İmam Hatip Lisesi ve diğer meslek liselerine, %14'ü de teknik öğretime devam ediyor. Yine bu ders yılı rakamlarına göre, mesleki teknik okullardaki toplam öğrencinin %80'i İmam Hatip Liselerindedir. Din eğitimi okulları tıpkı ötekiler gibi devletin bünyesi içindedir ve öğretim birliğini bozduğu için kamuoyunda şiddetli itirazlara ve tartışmalara konu olmaktadır. Buna karşın ağırlıkları sürekli olarak artırılmaktadır.

1986-1987 yılına göre, okullaşma oranları ilkokullarımızda (7-11 yaşlar) yüzde yüzün altında, ortaokullarımızda (12-14 yaşlar) %57,4, liselerimizde (15-17 yaşlar) %33,1, yükseköğretimde (20-24 yaşlar) %8,9'dur. 1982 istatistiklerine göre yükseköğretim öğrencilerinin kimi bilim alanlarına dağılımı şöyledir:

Sosyal, idari ve iktisadi bilimler %55,5, teknik alanlar %23,6, tarım %3,8.

İlkokul mezunlarının %48-50'si ortaokula, ortaokul mezunlarının %75-76'sı liselere, lise mezunlarının %25-30'u yükseköğretim kurumlarına geçiş yapabiliyorlar.

1986-1987 ders yılında normal öğretim yapılan ilkokulların toplam okullara oranı %73,4, ikili öğretim yapılan ilkokulların oranı %24,5'dir.

1986-1987 ders yılı içinde ilkokullarda öğretmenlerimizin %23,4'ü I'den çok sınıf okutuyorlardı.

Türkiye bugün 200 ülke içinde 5 yıllık zorunlu eğitim uygulayan 12 ülkeden birisidir.

1989 yılı Milli Bütçemizde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın payı %7'dir.

Bugün on yıllık bir ilkokul öğretmeni net aylık ücretiyle 4,4 çift ayakkabı, 37,3 kg et, 0,97 takım elbise alabilir. Bu rakamlar 10 yıllık ortaöğretim öğretmenleri için şöyledir: 6 çift ayakkabı, 45 kg et, 1 takım elbise.

28 yıllık bir hizmetten sonra en yüksek dereceden emekliye ayrılan bir öğretmen, eline geçen emekli ikramiyesinin en az iki katıyla bir otomobil, üç katıyla da bir konut alabilir.

Ülkemizde ulusal gelirden eğitime ayrılan pay özellikle 1980'den bu yana sürekli olarak gerilemektedir. Bu durum özel okullar ve dershanelerin hızla artmasına, eğitimin metalaşmasına neden olmaktadır. Eğitim hizmetlerinin toplumsal dağılımındaki dengesizlikler emekçi sınıflar aleyhine her geçen gün biraz daha artmaktadır. Eğitim sistemimiz, çağımızda ülkemiz için nicel ve nitel açıdan gerekli olan insan gücünü sağlayabilecek bir yapıya kavuşturulamamıştır; insanın çok yönlü gelişimi kaygısından çok uzaktadır. Eğitimimizdeki ırkçı, şovenist, militarist, dinci öğeler kamuoyumuzda ciddi tartışmalara ve rahatsızlıklara neden olmaktadır. Din dersleri Anayasal bir hükümle ilk ve ortaokullarda zorunlu ders haline getirilmiştir.

Sayın Başkan,

IFFTU Üyesi Öğretmen Sendikalarının Değerli Temsilcileri,

Saygıdeğer Konuklar;

Biz Türkiye öğretmenleri, eğitimin; insanı, insanın çok yönlü ve uyumlu bir biçimde gelişimini amaçlamasını, çağımıza damgasını vuran bilimsel-teknik devrim sürecinin gereklerine, ülke çıkarlarına, ulusal ve evrensel kültür değerlerine uydurulması yönünde, toplumsal adalet temelinde yapılandırılmasını istiyoruz. Bunu yalnız ülkemiz için değil, bütün bir dünya için, insanlık için istiyoruz ve kongremizin bu yönde de olumlu kararlar alacağına inanıyoruz.

Yine Kongremizin, IFFTU Yönetimine, eğitimin en temel ögesi olan öğretmenlerin sendikal düzeyde özgürce örgütlenmelerinin önündeki engellerin kaldırılması yolundaki girişimlerinde esin ve bilgi kaynağı olacağına inanıyoruz.

Biz Türkiye öğretmenleri, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi temelinde, yaptırım değeri taşıyan uluslararası sözleşmelere yenilerinin eklenmesini, özellikle “*eğitim hakkı*”nın kullanımında belirli bir düzeyin altına düşülmemesi konusunda taraf ülkeleri bağlayıcı düzenlemelere gidilmesini istiyoruz. Eğitim hakkının kullanımındaki ulus ayrımlarına, soy, dil, din, cins ve renk ayrımlarına, toplumsal adaletsizliklere son verilmesini istiyoruz. Çocuk Hakları Bildirgesi'ni sözleşmeye dönüştürmek üzere hazırlanan ve 1989 sonbaharında gerçekleştirilmesi hedeflenen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ülkelerimiz yönetimlerince kabulü yolunda canla başla çalışmasını öneriyoruz. Herkesin kendi ulusal dili ve kültüründe eğitim görme hakkının bütün ülkelerde gerçekleşmesi yolunda somut girişimlerde bulunulmasını istiyoruz. Bilgi ve iletişim teknolojisine doğru gidişin bir sonucu olarak ulusal sınırların silinme sürecinde bulunduğu bir dünyada, diğer bütün emek örgütleri gibi öğretmen örgütlerinin de deney ve bilgi alışverişine, evrensel dayanışmasına genişlik ve hız kazandırılmasını istiyoruz. Afrika, Asya ve Güney Amerika halklarının ve onların aç, eğitimsiz, sağlıksız çocuklarının kurtuluşu için de emperyalizme, ulusötesi tekellerin egemenliğine karşı, daha bir bütünlük içinde, daha bir kararlı savaşım verilmesini istiyoruz. Faşizmin, militarizmin, şovenizmin, bir daha hortlamamak üzere yeryüzünden kaldırılmasını, bu uğurda bütün ülkelerde, uluslararası dayanışma temelinde dışa dış mücadele verilmesini istiyoruz. Doğanın, çevrenin kirletilmemesini istiyoruz. “Göçmen işçi çocukları” olgusunu doğuran sosyal, ekonomik

ve siyasal koşulların ortadan kaldırılması ve bu çocukların sorunlarına sağlıklı çözümler getirilmesi yolunda da hep birlikte savaşım vermemiz gerektiğine ve vereceğimize inanıyoruz.

Değerli Dostlar,

Eğitim İşkolunun Dünya Çapındaki Seçkin Temsilcileri,

Bu düşüncelerle ve aynı zamanda savaşsız, sömürsüz bir dünya özlemiyle Türkiye Eğitimciler Derneği'ndeki arkadaşlarım ve yüz binlerce Türkiyeli öğretmen adına hepinizi en içten saygılarımla selamlıyorum.

abece, Ağustos 1989.